

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Huovinen, Terhi

Title: Fyysistä aktiivisuutta, oppimista ja viihtyisyyttä koulun pihalta

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry., 2019

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Huovinen, T. (2019). Fyysistä aktiivisuutta, oppimista ja viihtyisyyttä koulun pihalta. Liito : Liikunnan ja terveystiedon opettaja, 2019(3), 16-18.

Fyysistä aktiivisuutta, oppimista ja viihtyisyyttä koulun pihalta

Teksti ja kuvat: Terhi Huovinen

Koulut sijaitsevat perinteisesti keskeisellä paikalla, asuinalueen keskellä kaupungissa tai kylässä. Koulua ympäröi aina jonkinlainen piha-alue, jota käytetään paitsi välituntien viettoon, myös ulkoliikuntatuntien järjestämiseen. Parhaimmillaan koulun piha toimii lähiliikuntapaikkana alueen asukkaille.

Kun koulujen pihoja halutaan kehittää tai uudistaa, törmätään usein havaintoon, että koulujen piha-alueista ei ole minkäänlaisia kansallisia tai eurooppalaisia kriteereitä, saati suosituksia viihtyisyyden ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi. Lainsäädännön puuttu-

minen tarkoittaa, että piha saa olla kokonaan vaikka tasaista asfalttia; ainoastaan silloin, kun pihalle asennetaan leikkikeline, tätä telinettä ja sen alustaa koskevat tarkat EU-määräykset.

Kuuden Euroopan maan yhteisessä hankkeessa on tartuttu tähän ongelmaan. Tutkijat ja opettajat Virosta, Latviasta, Liettuasta, Norjasta, Islannista ja Suomesta ovat lähteneet selvittämään, millaisia koulujen pihat eri maissa ovat, mitä lapset ja nuoret pihoista ajattelevat ja etenkin, millainen olisi hyvä koulun piha eri ikäluokat huomioiden.

Hankkeen koordinaattorit kustakin maasta kokoontuivat elokuun puolivälissä Laugarvatnissa, Islannissa tarkastelemaan pilottitutkimuksen tuloksia ja suunnittelemaan intensiivikurssia koulupihojen kehittämisestä tuleville liikunnanopettajille.

Jalkapalloa ja koripalloa tasaisella pihalla

Alustavien tulosten mukaan koulupihat ovat yllättävän samanlaisia eri maissa.

Piha-alueita leimaa tasaisuus sekä pelialueet jalkapallolle ja koripallolle. Alakouluista löytyy yleensä jonkin verran leikkikelineitä, yläkoulujen ja lukioiden pihat ovat karumpia.

Pohjoismaissa koulupihoissa hyödynnetään enemmän luonnon muovaamia mahdollisuuksia. Pihoista löytyy mäkiä, kiviä, kalliota, kasvillisuutta ja jopa metsää, johon oppilaat voivat mennä välituntien aikana.

Kansallinen urheilukulttuuri määrittää pihojen kiinteitä liikuntapaikkoja. Suomalaisessa koulussa pihassa saattaa olla piirrettyjä rajat pesäpallolle ja koulualueelta löytyy kaukalo, jota talvella käytetään luisteluun ja jääpeleihin.

Islannissa koulupihalta löytyy usein jalkapallon lisäksi käsipallokenttä sekä uima-allas. Uinti näytteleekin suurta osaa islantilaisessa liikunnanopetuksessa. Opetussuunnitelmassa uintia on jokaisella perusopetuksen luokalla tunti viikossa. Tämän lisäksi jokaisella luokalla on muuta liikuntaa kaksi tuntia viikossa. Uima-altaan ylläpidon koulupihassa mahdollistaa tuliperäinen maa kuumi-



Pohjoismaiden ja Baltian maiden koulujen pihalta löytyi yleensä paikka jalkapallon ja koripallon pelaamiseen. Lähes identtiset ministadionit Notoddenissa, Norjassa ja Laugarvatnissa, Islannissa.



Oppilaat ryntäävät hiihtämään norjalaisella välitunnilla.

näky kielteisesti halukkuudessa mennä ulos.

Puhelimien käytön vaikutuksia nuorten käyttäytymiseen koulupäivän aikana tulisi tutkia. Valistunut arvauksemme on, että puhelimen käytön kieltäminen koulussa yhdessä koulun pihan viihtyisyyteen panostamisen kanssa lisäisi nuorten ulkoilua ja myös koulupäivän aikaista aktiivisuutta, hankkeen tutkijat pohtivat.

Helmikuussa Norjassa näimme, kuinka välituntikellon soidessa oppilaat pienimmästä suurimpaan ryntäsivät ulos laskemaan mäkeä ja hiihtämään. Niin, todellakin, hiihtämään! Yläluokkalaiset auttoivat pienille sukset jalkaan ja kaikki viiletivät yhtä matkaa lähimetsään tai urheilukentälle sivakoimaan.

Kyseinen koulu sijaitsi pienessä Notoddenin kaupungissa, jossa luonnossa liikuminen oli luonteva osa lasten elämää myös kodeissa. Kenties tilanne vaikkapa jossakin Oslon keskustan koulussa on toinen.

Selvää kuitenkin on, että aktiivinen ulkoilu mahdollistui ainoastaan siksi, että lapset saivat käyttää lähiympäristön tarjoamia mahdollisuuksia haluamallaan tavalla, ja että koulussa oli panostettu varusteiden säilyttämiseen ulko-ovien vieressä, helposti saatavilla. Jos piha-alue olisi rajattu ja metsään tai rinteeseen meneminen kielletty, tällaista hiihto- ja mäenlaskukulttuuria ei olisi syntynyt.

Latviassa vieraillessa tutustuimme usean sadan oppilaan alakouluun, jossa lapset

ne lähteineen. Energia on halpaa veden lämmittämiseen myös talvella ja parhaassa tapauksessa lämmin vesi saadaan suoraan kuumasta lähteestä.

Tutkijoita hämmästytti, miten liikuttavan tyytyväisiä eri maiden peruskoululaiset olivat koulujensa pihoihin, vaikka osa pihoista oli kriittisin silmin tarkasteltuna kovinkin puutteellisia.

– Piha on kiva, oli yleisin vastaus, kun oppilaita haastateltiin eri maissa.

Kenties syynä tyytyväisyyteen on se, että oppilaat eivät tiedä paremmasta. Heille oma koulupiha merkitsee välituntia: vapaata hetkeä ystävien kanssa opiskelun lomassa. Oppilaat eivät kenties ole tul-

leet ajatelleeksi, että piha voisi olla paljon viihtyisämpi ja kutsua olemaan fyysisesti aktiivinen koulupäivän lomassa.

Säännöt ja toimintakulttuuri liikuttavat tai pysäyttävät liikkeen

Useimmissa maissa yläkoulun oppilaiden ei ole pakko mennä ulos välituntisin. Norjassa ja Islannissa puhelimen käyttö oli kielletty monessa koulussa kaikilta oppilailta koulupäivän aikana. Suomessa ja Baltian maissa yläkoululaiset saavat usein käyttää puhelimia, mikä myös



Norjassa koulujen läheltä löytyy yleensä jonkinlainen ulkoluokka: kota, laavu tai nuotiopiiri. Ulkoluokkaa käytetään paitsi ulkoilun opetuksessa, myös missä tahansa oppiaineessa.



Ulkoilupäivänä toimitaan usein koulun läheisessä metsikössä, johon on rakennettu pieni keittokatos. Muuten oppilaat opiskelevat rakentamattomassa luonnossa.

eivät ulkoile koulussa lainkaan, sillä pieni piha on varattu henkilökunnan parkkipaikaksi. Toisessa perusopetuksen koulussa oppilaat saivat välitunnilla ulkoilla syksyllä ja keväällä, mutta talviaikaan ovet pidettiin suljettuina. Syynä tähän oli se, että usean sadan oppilaan koulussa oli käytössä vain yksi naulakko koulun ala-aulassa ulkovaatteiden säilyttämiseen ja yksi ulko-ovi. Talvella aula ruuhkautuisi liiaksi ulkovaatteiden pukemisesta, joten oppilaat pysyivät sisällä viisi kulkautta kouluvuodesta.

Norjassa ja Islannissa ulkoilun (fri-lufts-liv) opetusta pidetään tärkeänä osana perusopetusta. Norjassa ulkoilu on jopa oma oppiaineensa, jota on kerran viikossa. Jokaisen koulun pihapiiristä tai lähiympäristöstä löytyy ns. ulkoluokka, jonkinlainen nuotiopiiri tai kota, johon voidaan tarpeen mukaan kokoontua ulkotunnilla.

Islannissa ulkoilu on samanlainen integroitu osa opetussuunnitelmaa kuin Suomessakin. Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa ulkoilu nähdään enemmän opetusmetodinä kuin opetuksen sisältönä: ”Opetusta toteutetaan monipuolisesti luokassa ja sen ulkopuolella.”

Islannissa on kuitenkin useita kouluja, joissa ulkoilun opetus on otettu koulun painopisteeksi upean lähiluonnon vuoksi. Laugarvatnissa tutustuimme yhteen seläiseen.

– Jos latistamme ulkoilun vain opetusmenetelmäksi, lapsilta jää oppimatta tärkeitä taitoja, joita he tarvitsevat selviytyäkseen luonnossa. Lasten tulee oppia selviämään eksymättä, paleltumatta ja kuolematta nälkään tai janoon luonnossa kulkiessaan, kertoi Laugarvatnin Bláskógaskólin apulaisrehtori Gudmundur Finnbogason.

– Kun lapset oppivat taitoja, joiden avulla he voivat turvallisesti nauttia luonnossa liikkumisesta, he oppivat samalla myös kunnioittamaan luonnon monimuotoisuutta. Siksi meidän koulussa ulkoilua on jokaisella perusopetuksen luokalla joka keskiviikko koko päivä.

Bláskógaskólin koulussa alaluokkalaisten ulkoilupäivänä opiskellaan erätaitojen ohella tavallisia oppiaineita. Kukin opettaja saa miettiä, miten parhaiten hyödyntää lähiympäristöä opetussuunnitelman sisältöjen opetuksessa.

Yläkoululaisten ulkoilupäivä keskittyy luonnontieteisiin. Oppilaat tekevät yhteistyötä Islannin yliopiston tutkijoiden kanssa mm. laskemalla alueen lintuja eri vuo-



Apulaisrehtori Gudmundur Finnbogason (toinen vas.) esittelee polkupyöräilylle varattua aluetta koulupihassa. Pinnanmuotoilusta ja radan suunnittelusta vastasivat koulun oppilaat. Lopputulos on hyvin luonnonmukainen.

denaikoina.

– Aikoinaan keskiviikon ulkoilupäivä koski vain alakoululaisia. Yläkoululaiset kuitenkin valittivat, että miksi heidän on pysyttävä sisällä, kun muut saavat mennä ulos, rehtori kertoi.

– Niin me sitten aloitimme tämän yliopistoyhteistyön.

Koulun pihan merkitystä pitäisi pohtia uudelleen

Koulujen pihat ovat säilyneet hyvin muuttumattomina vuosisatoja. Uusia keinuja ja jalkapallokenttiä on asennettu, mutta pihan peruselementit ovat samankaltaisia kuin 1800-luvulla. On tasainen avoin kenttä, jossa voidaan pelata ja voimistella ja jossa oppilaat ovat turvallisesti opettajien valvovan silmän alla.

– Koulujen pihoilta puuttuu lähes kokonaan seikkailun ja rajojen kokeilemisen elementit. Piharakentamista leimaa turvallisuuden korostaminen. Missä ovat paikat, jossa nuori voi leikin tai kavereiden kanssa seurustelun ohessa huomaamatta kehittää motorisia taitojaan? Missä elementit, joihin ihmiset luonnostaan hakeutuvat - vesialueet, puut ja kaunis viherympäristö? tutkijat kysyvät.

Haastatteluissa tuli esille, että se, mitä nuoret toivovat lisää koulujen pihoihin, ovat luonto ja pinnanmuodot. Pelikenttien ja leikkilinjoiden lisäksi, joita myös

mainittiin, oppilaat haluavat houkuttavan, viihtyisän ympäristön vain kävellä ja jutella kavereitten kanssa. Miksei jonkun penkin hieman syrjään pensaiden suojaan, jossa voi ”hengailia” välitunnilla.

– Koulun pihan merkitys ja koko koulupihakonsepti tulisi miettiä uudelleen, tutkijat haastavat.

– Mitä ja ketä varten piha on? Voisiko pihaa ajatella oppimisympäristönä kaikille oppiaineille? Mitä pihassa pitää olla vaikkapa kielenoppimisen, matematiikan, fysiikan, kuvataiteen tai kotitalouden näkökumista? Miten koulupiha tukee kehon ja mielen hyvinvointia?

Pienilläkin asioilla koulupihaa voi kehittää merkittävästi. Tärkeää olisi ottaa oppilaat aktiivisesti mukaan pihan rakentamiseen. Pienet istutukset tai maalaukset pihamaalla voivat lisätä fyysistä aktiivisuutta ja houkuttaa oppilaat välituntisin ulos, vaikka se ei olisi pakollista.

Kirjoittaja Terhi Huovinen toimii lehtorina Jyväskylän yliopistossa ja Suomen koordinaattorina ”Nordic Baltic Learning Environments for Movement Affordances”-hankkeessa.

Hankkeessa ovat mukana myös Irinja Louhassalo, Teppo Kalaja sekä Eero Haapala Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnasta.